EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 15.5.2024
COM(2024) 195 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o fungování nařízení (EU) 2018/841 („nařízení o LULUCF“) podle čl. 17 odst. 2 ve znění nařízení (EU) 2023/839

1. Úvod

Odvětví využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) zahrnuje půdu, rostliny a další biomasu, jež mohou představovat jak zdroj CO_2 (tj. vypouštět jej do atmosféry), tak i jímku CO_2 (tj. pohlcovat jej z atmosféry). Emise a pohlcování uhlíku v tomto odvětví jsou začleněny do cíle EU v oblasti klimatu do roku 2030 prostřednictvím nařízení (EU) 2018/841[1] (dále jen „nařízení o LULUCF“), které vstoupilo v platnost v roce 2018.

V rámci Zelené dohody pro Evropu[2] stanoví evropský právní rámec pro klima[3] cíl snížit čisté emise v celém hospodářství EU do roku 2030 alespoň o 55 % ve srovnání s úrovněmi z roku 1990 a cíl dosáhnout nejpozději do roku 2050 klimatické neutrality. Prostřednictvím klimatického balíčku „Fit for 55“[4] bylo nařízení o LULUCF v roce 2023 změněno[5] tak, aby tyto ambicióznější cíle reflektovalo. Byly zavedeny nové cíle do roku 2030 pro dané odvětví a zjednodušily se vykazovací povinnosti.

Odvětví půdy hraje při dosahování cíle EU v oblasti klimatické neutrality klíčovou úlohu. Má potenciál poskytovat dlouhodobé přínosy týkající se klimatu, a to jak z hlediska zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, tak pokud jde o příspěvek k dlouhodobým klimatickým cílům Pařížské dohody[6]. Kromě toho přináší společnosti řadu dalších důležitých služeb. Patří mezi ně: produkce udržitelné biomasy, která může nahradit výrobky, materiály a energii z fosilních zdrojů či s vysokými emisemi uhlíku, což rovněž napomáhá přechodu na oběhové a klimaticky neutrální biohospodářství; produkce potravin; biologická rozmanitost; ekosystémové služby, které mají klíčový význam pro zvýšení odolnosti vůči dopadům změny klimatu.

Jak je stanoveno v čl. 17 odst. 2 nařízení o LULUCF, Komise má fungování uvedeného nařízení zhodnotit do šesti měsíců od prvního globálního hodnocení podle Pařížské dohody, které bylo dokončeno na konferenci COP28 v prosinci 2023.

2. Posouzení fungování nařízení o LULUCF

Hlavním cílem revidovaného nařízení o LULUCF je zvýšit do roku 2030 čistá pohlcení v odvětví půdy v EU o dalších –42 milionů tun (Mt) ekvivalentu CO_2 ve srovnání s ročním

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/841 ze dne 30. května 2018 o zahrnutí emisí skleníkových plynů a jejich pohlcování v důsledku využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví do rámce politiky v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 a rozhodnutí č. 529/2013/EU (Úř. věst. L 156, 19.6.2018, s. 1).

[2] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_cs

[3] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality („evropský právní rámec pro klima“) (Úř. věst. L 243, 9.7.2021, s. 1).

[4] Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Fit for 55“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě (COM(2021) 550 final).

[5] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/839 ze dne 19. dubna 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2018/841, pokud jde o oblast působnosti, zjednodušení pravidel pro vykazování a zajištění souladu a stanovení cílů členských států pro rok 2030, a nařízení (EU) 2018/1999, pokud jde o zlepšení monitorování, vykazování, sledování pokroku a přezkum (Úř. věst. L 107, 21.4.2023, s. 1).

[6] https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_english_.pdf

průměrem za období 2016–2018. Očekává se, že to povede k celkovému čistému propadu na úrovni Unie ve výši –310 Mt ekvivalentu CO_2. U období 2021–2025 mají členské státy v souladu s články 7 až 9 uplatňovat zvláštní pravidla započítávání pro různé kategorie započítávání využití půdy a musí dodržovat pravidlo „nulového pasivního zůstatku“, tedy že započtené emise nesmí překročit započtená pohlcení. U období 2026–2030 se cíl dalších –42 Mt ekvivalentu CO_2 vztahuje na všechny kategorie vykazování LULUCF a je rozdělen mezi členské státy prostřednictvím individuálních cílů na základě jejich podílu na celkové rozloze obhospodařované půdy. Vnitrostátní cíle do roku 2030 vyžadují, aby všechny členské státy v rámci politik využívání půdy zvýšily své ambice v oblasti klimatu.

Prostřednictvím cílů stanovených pro období 2026–2030 se požadavky nařízení v oblasti vykazování uvádějí do souladu s pravidly pro podávání zpráv, jež se vyžadují v rámci inventur skleníkových plynů předkládaných UNFCCC. Tvůrci politik na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU tak budou mít k dispozici lepší údaje pro včasné plánování, přípravu a provádění dalších politik a opatření v tomto odvětví.

Tato zpráva v souladu s čl. 17 odst. 2 nařízení o LULUCF obsahuje:

- posouzení dopadů flexibility,
- posouzení příspěvku nařízení o LULUCF k cíli klimatické neutrality a k cílům Pařížské dohody,
- posouzení sociálních a pracovních dopadů, včetně dopadů na rovnost žen a mužů,
- posouzení pokroku dosaženého na mezinárodní úrovni, pokud jde o pravidla, jimiž se řídí čl. 6 odst. 2 a 4 Pařížské dohody,
- současné trendy a budoucí prognózy týkající se emisí a pohlcování skleníkových plynů z odvětví půdy a zemědělství a regulačních možností k zajištění konzistentnosti těchto trendů a prognóz s cílem dosáhnout dlouhodobého snížení emisí skleníkových plynů ve všech odvětvích hospodářství v souladu s cílem klimatické neutrality EU.

2.1 Dopad flexibility

Členské státy mohou za určitých podmínek využít mechanismů flexibility, které jim mají pomoci při dosahování stanovených cílů. Předpokladem pro využití těchto mechanismů flexibility je kolektivní splnění celkového závazku EU dosáhnout nulového pasivního zůstatku (na období 2021–2025) nebo celkového cíle EU (na období 2026–2030).

V obou obdobích se uplatňuje „obecná flexibilita“, na jejímž základě se členský stát může rozhodnout kompenzovat svůj schodek v rámci nařízení o LULUCF odečtením ekvivalentního množství ročních emisních přídělů daného členského státu podle nařízení o „sdílení úsilí“[7] za předpokladu, že daný členský stát splnil cíl podle nařízení o „sdílení úsilí“. Totéž platí i opačně; pokud členský stát nesplní svůj cíl podle nařízení o „sdílení úsilí“, může do nařízení o „sdílení úsilí“ s určitým omezením převést svůj přebytek v rámci nařízení o LULUCF.

[7] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/842 ze dne 30. května 2018 o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 přispívajícím k opatřením v oblasti klimatu za účelem splnění závazků podle Pařížské dohody a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 (Úř. věst. L 156, 19.6.2018, s. 26).

V období 2021–2025 mohou členské státy kromě toho využít flexibilitu obhospodařované lesní půdy z důvodu výskytu přírodních škodlivých činitelů. V období 2026–2030 budou mít členské státy k dispozici nový mechanismus flexibility využívání půdy, který má řešit nadměrné čisté emise v souvislosti s přírodními škodlivými činiteli, dlouhodobými dopady změny klimatu nebo mimořádně vysokým podílem organických půd.

Flexibilita se poprvé uplatní až v roce 2027 během kontroly souladu se závazky členských států na základě údajů z inventur skleníkových plynů za období 2021–2025.

2.2 Příspěvek odvětví LULUCF k cíli klimatické neutrality

Přestože odvětví LULUCF v současné době představuje jímku uhlíku, přetrvává znepokojivý trend klesajících propadů v tomto odvětví zaznamenaný v posledním desetiletí. V roce 2021 dosáhl propad uhlíku v EU hodnoty čistého pohlcení –230 Mt ekvivalentu CO_2. Hlavními zdroji emisí v tomto odvětví na úrovni EU jsou orná půda, travní porosty, mokřady a sídla, přičemž v rámci orné půdy vytváří obzvláště vysoké emise obhospodařovaná organická půda. Klíčovou úlohu plní lesy, které představují převážnou většinu celkového propadu v odvětví LULUCF. Snižování propadů uhlíku v Unii je do značné míry způsobeno poklesem čistého propadu v lesích, zejména v důsledku nárůstu těžby v kombinaci se stabilizací nebo mírným omezením růstu lesů[8]. K příčinám tohoto vývoje se řadí ekonomické faktory, stárnutí lesů a nahodilá těžba dřeva z důvodu působení přírodních škodlivých činitelů. Rostoucí četnost a závažnost výskytu těchto činitelů, jako jsou vývraty, napadení hmyzem, lesní požáry a sucho, jakož i oslabující úsilí o zalesňování, představují pro evropské lesy stále významnější problém.

Předpokladem pro sledování pokroku, hodnocení politik a plánování budoucích opatření je přístup k vysoce kvalitním údajům. Proto jsou členské státy podle revidovaného nařízení o LULUCF povinny postupně dosáhnout lepší přesnosti vykazování v souladu s pokročilejšími metodami z pokynů IPCC[9]. Lepší monitorování, vykazování a ověřování v tomto odvětví je možné díky technologickému pokroku i prostřednictvím politiky. V oblasti monitorování neustále vznikají nová řešení a rozšiřuje se přístup k nim, zejména pokud jde o technologie dálkového průzkumu Země ze vzduchu nebo z vesmíru. Tento vývoj nabízí tvůrcům politik značné příležitosti navrhovat účinná a účelná opatření na podporu výraznějšího a odolného pohlcování uhlíku v odvětví půdy. Aby Komise členské státy v tomto významném procesu podpořila, zveřejnila společně s Evropskou agenturou pro životní prostředí (EEA) aktualizovanou příručku pro odvětví LULUCF[10]. Ta má různým zúčastněným stranám pomoci seznámit se s nařízením o LULUCF a usnadnit jeho provádění v praxi. Cílem je šířit zkušenosti a osvědčené postupy ohledně toho, jak může lepší monitorování emisí skleníkových plynů v

[8] https://doi.org/10.1186/s13021-023-00234-0

[9] Zdokonalené inventury skleníkových plynů by měly být založeny na přesnějších, podrobnějších, včasnějších a zeměpisně přesných údajích, jak je stanoveno v části 3 přílohy V nařízení o správě – např. prostřednictvím digitálních databází, geografických informačních systémů (GIS) a dálkového průzkumu Země, včetně družic a služeb Sentinel složky Copernicus, nebo jiných veřejně či komerčně dostupných služeb.

[10] https://climate-energy.eea.europa.eu/topics/climate-change-mitigation/land-and-forests/reports

odvětví půdy podpořit příslušné politiky. Za tímto účelem Komise rovněž pravidelně pořádá technický seminář věnovaný podávání zpráv v rámci UNFCCC[11].

Při podpoře klimaticky neutrálního a udržitelného oběhového biohospodářství EU bude hrát významnou roli biomasa z udržitelných zdrojů. Ve zprávě o evropské biomase, kterou nedávno zveřejnila EEA, se uvádí, že v EU panuje v poptávce po biomase silná konkurence v důsledku většího počtu jejích konečných použití, například v oblasti potravinářství, surovin, energetiky, zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, biologické rozmanitosti a dalších ekosystémových služeb[12]. Tato různá konečná použití by měla být pečlivě vyvážena prostřednictvím vhodných politik a pobídek.

2.3 Pokrok na mezinárodní úrovni

V článku 2 Pařížské dohody se stanoví dlouhodobý cíl udržet nárůst globální teploty výrazně pod úrovní 2 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí a usilovat o to, aby tento nárůst nepřesáhl 1,5 °C. Stanoví se zde rovněž cíl zvyšovat schopnost přizpůsobit se nepříznivým dopadům změny klimatu a podporovat odolnost vůči ní.

V říjnu 2023 předložila EU v rámci příprav na dokončení prvního globálního hodnocení[13], které se uskutečnilo na konferenci COP28 v prosinci téhož roku, aktualizaci vnitrostátně stanoveného příspěvku[14]. Tato aktualizace obsahuje další informace o politikách a opatřeních, jejichž prostřednictvím EU do roku 2030 sníží své čisté emise skleníkových plynů alespoň o 55 %.

V souvislosti s článkem 6 Pařížské dohody bylo na konferenci COP28 dosaženo omezeného pokroku, pokud jde o přijetí strukturovaného přístupu k provádění čl. 6 odst. 2 o dvoustranném obchodování. Pokud jde o čl. 6 odst. 4, strany nepřijaly doporučení kontrolního orgánu týkající se metodických pokynů a činností zahrnujících pohlcování uhlíku[15].

2.4 Dopady a příležitosti v sociální a pracovní oblasti

Jak zdůrazňuje dlouhodobá vize Komise pro venkovské oblasti EU[16], přírodní zdroje venkovských oblastí představují klíčová aktiva pro budování udržitelné a prosperující budoucnosti. Rozdíl mezi zaměstnaností mužů a žen ve venkovských oblastech činí na úrovni EU 13 procentních bodů (oproti 10 procentním bodům ve městech) a v některých členských

[11] https://forest.jrc.ec.europa.eu/en/activities/lulucf/workshops/
[12] *The European biomass puzzle*, zpráva EEA 8/2023.
[13] Globální hodnocení stanovené článkem 14 Pařížské dohody je proces, v jehož rámci smluvní strany každých pět let posuzují společný pokrok při plnění cílů dohody a zjišťují nedostatky a způsoby jejich řešení do roku 2030 i v dalších letech.
[14] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14286-2023-INIT/cs/pdf
[15] https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/article-64-mechanism
[16] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Dlouhodobá vize pro venkovské oblasti EU – na cestě k posílenému, propojenému, odolnému a prosperujícímu venkovu do roku 2040 (COM(2021) 345 final).

státech přesahuje 20 p. b. Genderovými rozdíly ve venkovských oblastech se konkrétně zabývá Akční plán EU pro rovnost žen a mužů.

Dobře obhospodařovaná venkovská krajina pomáhá zajistit důstojnou práci a živobytí, ekologické systémy a biologickou rozmanitost a zvyšuje odolnost vůči změně klimatu a dalším rizikům. Zásadní význam má podpora zemědělců, lesníků a podnikatelů na venkově, kteří mohou podpořit přechod na ekologičtější společnost a hospodářství.

3. Trendy v odvětví LULUCF a v zemědělství

Základ pro komplexní správní systém za účelem splnění cílů EU v oblasti klimatu tvoří nařízení o správě[17]. V roce 2019 předložily členské státy své první vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu, jež představují hlavní nástroj strategického plánování politik s cílem připravit podmínky pro dosažení klimatické neutrality a odolnosti do roku 2050. V roce 2023 členské státy své vnitrostátní plány přezkoumaly a aktualizovaly tak, aby odrážely zvýšené ambice v oblasti klimatu do roku 2030 podle evropského právního rámce pro klima a balíčku „Fit for 55“, též pro odvětví LULUCF a zemědělství. V rámci podávání zpráv o inventurách skleníkových plynů vypracovávají členské státy prognózy účinků svých stávajících i dodatečných opatření týkajících se emisí a jejich pohlcování.

Komise však ve svém posouzení zjistila, že většina návrhů aktualizovaných vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu nestanoví dostatečné ambice ani dostatečná klimatická opatření související s půdou[18]. Jen velmi málo členských států uvedlo konkrétní způsob dosažení svých vnitrostátních cílů čistého pohlcení nebo dostatečná opatření na pomoc zemědělcům, lesníkům a dalším zúčastněným stranám při vytváření udržitelných obchodních modelů v souladu s těmito cíli.

3.1 Trendy a prognózy v odvětví LULUCF

Podle stávajících pravidel započítávání v odvětví LULUCF platných v období 2021–2025 vykazuje prozatímní „započtený“ zůstatek za rok 2021 založený na předložení inventury skleníkových plynů v roce 2023 mírný kredit (tj. započtená pohlcení mírně překročila započtené emise) ve výši –14 Mt ekvivalentu CO_2[19]. V prvním roce období 2021–2025 tedy Unie kolektivně splňuje pravidlo nulového pasivního zůstatku[20].

[17] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013 (Úř. věst. L 328, 21.12.2018, s. 1).

[18] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Celounijní posouzení návrhů aktualizovaných vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu – Významný krok směrem k ambicióznějším cílům v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030 v rámci Zelené dohody pro Evropu a plánu RePowerEU (COM(2023) 796 final).

[19] V důsledku zlepšování inventur skleníkových plynů ještě probíhají přepočty, které mohou tento výsledek ovlivnit.

[20] Zpráva o pokroku v oblasti klimatu. Evropská komise, 2023.

V současné době se situace nejeví tak, že by EU měla splnit cíl čistých pohlcení do roku 2030. Předpokládá se, že při stávajících opatřeních dosáhnou v roce 2030 celková čistá pohlcení –239 Mt ekvivalentu CO_2 a s dalšími opatřeními –260 Mt ekvivalentu CO_2, takže oproti cíli EU na rok 2030 bude chybět přibližně 50–70 Mt ekvivalentu CO_2.

Od roku 2025 budou podle prognóz čistá pohlcení z lesní půdy v EU postupně klesat, a to při stávajících opatřeních do roku 2030 na přibližně –310 Mt ekvivalentu CO_2 a s dalšími opatřeními na –320 Mt ekvivalentu CO_2. Čisté emise z orné půdy, které v současnosti představují přibližně 38 % emisí z odvětví LULUCF v EU, se do roku 2025 podle předpokladů mají mírně zvyšovat nebo stagnovat a následně se budou postupně snižovat, a to do roku 2030 při stávajících opatřeních na 32 Mt ekvivalentu CO_2 a s dodatečnými opatřeními na 27 Mt ekvivalentu CO_2. Čisté emise z travních porostů, které v současnosti představují přibližně 12 % emisí z odvětví LULUCF v EU, mají do roku 2030 podle prognózy stagnovat, i když bude docházet k průběžným fluktuacím, a v roce 2030 dosáhnou při stávajících opatřeních 12 Mt ekvivalentu CO_2 a s dodatečnými opatřeními 10 Mt ekvivalentu CO_2. U čistých emisí z mokřadů se předpokládá, že do roku 2030 postupně klesnou při stávajících opatřeních na 13 Mt ekvivalentu CO_2 a s dalšími opatřeními na 12 Mt ekvivalentu CO_2. Čistá pohlcení z výrobků z vytěženého dřeva se mají trvale zvyšovat a ve scénáři jak se stávajícími, tak s dodatečnými opatřeními dosáhnout úrovně blížící se –35 Mt ekvivalentu CO_2[21].

Je pravděpodobné, že dopady změny klimatu a úbytku biologické rozmanitosti povedou k častějšímu a intenzivnějšímu výskytu přírodních škodlivých činitelů. Tento negativní trend bude nutno rychle zvrátit, aby bylo možné splnit cíle EU v oblasti klimatu a zároveň zvýšit odolnost odvětví půdy v EU, které by zajistilo stabilní dlouhodobé propady.

3.2 Trendy a prognózy v zemědělství

Pokud jde o zemědělství, emise jiných látek než CO_2 z něj dnes představují přibližně 11 % celkových emisí skleníkových plynů v EU, z čehož přibližně dvě třetiny pocházejí z chovu hospodářských zvířat. Emise v tomto odvětví od roku 2005 stagnují – údaje z inventur ukazují, že v letech 2005 až 2021 docházelo k pomalému ročnímu poklesu o 0,7 Mt ekvivalentu CO_2. EEA[22] odhaduje, že snížení emisí, které se očekává od současnosti do roku 2040, bude pro dosažení dlouhodobého cíle klimatické neutrality zanedbatelné. Vzhledem k poklesu emisí v jiných odvětvích a k obtížím s úplným omezením emisí v zemědělství se očekává, že do roku 2040 se zemědělství stane odvětvím s největším podílem emisí skleníkových plynů a bude představovat přibližně polovinu celkových emisí v EU[23].

Nejnovější prognózy členských států ukazují, že při stávajících opatřeních se tempo snižování emisí do roku 2030 výrazně nezmění (o 1 % oproti roku 2021, což odpovídá průměrnému ročnímu snížení o 0,6 Mt ekvivalentu CO_2). Při zohlednění dalších opatření vyplývá ze

[21] Na základě údajů o odhadech vykázaných členskými státy a předložených v roce 2023 (EEA).
[22] EEA, informační sdělení 17/2022.
[23] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zajištění naší budoucnosti – Klimatický cíl pro Evropu na rok 2040 a cesta ke klimatické neutralitě do roku 2050 vybudováním udržitelné, spravedlivé a prosperující společnosti (COM(2024) 63 final).

souhrnných předpokládaných emisí ze zemědělství pokles do roku 2030 přibližně o 5 % (průměrné roční snížení o 2,2 Mt ekvivalentu CO_2). Je třeba vyvíjet další úsilí s cílem určit a provést vhodná zmírňující opatření v odvětví zemědělství.

3.3 Nejnovější vývoj politiky

Vedle balíčku „Fit for 55“ existuje v rámci Zelené dohody pro Evropu několik dalších iniciativ, jejichž účelem je zvýšit odolnost odvětví LULUCF a zároveň chránit a podporovat ekosystémové služby a přechod na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje.

Aby se zvýšila úroveň vysoce kvalitního pohlcování uhlíku, navrhla Komise regulační rámec EU pro certifikaci pohlcování uhlíku[24], který nedávno přijali spolunormotvůrci. Tento rámec zahrnuje tři různé druhy činností: uhlíkové zemědělství, ukládání uhlíku do produktů a trvalé pohlcování. Rozsáhlé zavádění pohlcování uhlíku mohou kromě toho doplňovat a dále podporovat i soukromé iniciativy spojené s dobrovolnými trhy s uhlíkem. Rámec nejen že přinese správcům půdy nové obchodní příležitosti, ale také podpoří růst udržitelného oběhového biohospodářství prostřednictvím certifikace produktů pro ukládání uhlíku, jako jsou stavební výrobky na bázi dřeva. To může v konečném důsledku pomoci členským státům dosáhnout jejich cílů v odvětví LULUCF. Na podporu průmyslového zachycování uhlíku a jeho využívání v produktech z biologického materiálu nebo jeho trvalého ukládání přijala Komise nedávno sdělení o průmyslovém hospodaření s uhlíkem[25].

Zdravé ekosystémy přispívají k pohlcování uhlíku a odolnosti vůči změně klimatu a zlepšují životní podmínky obyvatelstva. Činnosti, jako je zavodňování rašelinišť, mohou mít významný pozitivní dopad na biologickou rozmanitost. Nařízení o obnově přírody[26], jež tvoří ústřední prvek strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti[27], vyzývá ke stanovení závazných cílů týkajících se obnovy poškozených ekosystémů, zejména těch, které mají největší potenciál zachycovat a ukládat uhlík a předcházet dopadům přírodních katastrof a omezovat je. Nařízení o odlesňování[28] pak má snížit dopad EU na celosvětové odlesňování díky podpoře využívání „produktů, které nezpůsobují odlesňování“.

Existuje řada mechanismů financování na podporu pohlcování uhlíku, a to prostřednictvím zdrojů z veřejného i soukromého sektoru. EU poskytuje finanční prostředky v rámci společné zemědělské politiky (SZP) – členské státy mají možnost zahrnout opatření v oblasti uhlíkového zemědělství do svých aktualizovaných strategických plánů SZP. Mohou také podporovat zavádění postupů udržitelného hospodaření v rámci pravidel státní podpory, která byla

[24] Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje rámec Unie pro certifikaci pohlcování uhlíku (COM(2022) 672 final).
[25] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Směrem k ambicióznímu průmyslovému hospodaření s uhlíkem pro EU (COM(2024) 62 final).
[26] Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o obnově přírody (COM(2022) 304 final).
[27] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 – Navrácení přírody do našeho života (COM(2020) 380 final).
[28] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1115 ze dne 31. května 2023 o dodávání na trh Unie a vývozu z Unie některých komodit a produktů spojených s odlesňováním a znehodnocováním lesů a o zrušení nařízení (EU) č. 995/2010 (Úř. věst. L 150, 9.6.2023, s. 206).

revidována a umožňují zahrnout poskytování lesních ekosystémových služeb, jako je regulace klimatu a obnova biologické rozmanitosti.

Ke zvýšení pohlcování uhlíku lze využít i další finanční prostředky EU, například z programů LIFE a Horizont Evropa a fondů politiky soudržnosti. Vzhledem k tomu, že jedním z klíčových aspektů činností v oblasti zmírňování změny klimatu, přizpůsobování se této změně a zemědělství je zdravá půda, byla v rámci programu Horizont Evropa zahájena mise „Dohoda o půdě pro Evropu“[29]. Cílem mise je zřídit 100 živých laboratoří, které budou stát v čele přechodu ke zdravé půdě do roku 2030, a to podporou spolupráce napříč odvětvími tak, aby se řešily všechny způsoby využívání půdy.

Pokud jde o monitorování vývoje v odvětví LULUCF, návrh rámce pro monitorování lesů[30] stanoví celounijní rámec pro monitorování lesů, který zajistí dostupnost včasných a vysoce kvalitních údajů ve standardizovaném formátu. Díky tomu budou členské státy moci včas uplatňovat účinná a nákladově efektivní opatření, čímž podnítí výraznější a odolnější propady uhlíku a zároveň podpoří udržitelné oběhové biohospodářství. Tento rámec je klíčovým výstupem Lesní strategie EU do roku 2030[31] a uznává se v něm multifunkční úloha lesů. Podobně podpoří dosažení cílů v oblasti LULUCF i návrh směrnice o monitorování a odolnosti půdy[32]. Zdravá půda pohlcuje více uhlíku a lepší monitorování půdy pomůže zaměřit se na opatření, která mají největší přínosy pro klima.

V roce 2023 přijala Komise pokyny týkající se možností financování z EU na podporu zdravé půdy[33]. Pokyny pro přírodě bližší obhospodařování lesů[34] i pokyny k rozvoji veřejných a soukromých režimů plateb za ekosystémové služby lesa[35] mají posílit multifunkčnost lesů. Aby se dále usnadnilo zavádění uhlíkového zemědělství prostřednictvím postupů šetrných k biologické rozmanitosti, vydala Komise v roce 2023 pokyny týkající se zalesňování, opětovného zalesňování a výsadby stromů, které jsou šetrné k biologické rozmanitosti[36], a pokyny k definování, mapování a přísné ochraně původních lesů a pralesů[37], které se řadí mezi nejbohatší ekosystémy EU a ukládají významné zásoby uhlíku. V listopadu 2023 vstoupila v platnost revidovaná směrnice o obnovitelných zdrojích energie[38], která připomíná povinnosti splňovat při výrobě paliv z lesní biomasy kritéria LULUCF.

[29] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Dva roky misí EU – hodnocení dosaženého pokroku a další postup (COM(2023) 457 final).
[30] Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o rámci pro monitorování odolnosti evropských lesů (COM(2023) 728 final).
[31] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Nová Lesní strategie EU do roku 2030 (COM(2021) 572 final).
[32] Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o monitorování a odolnosti půdy (právní rámec pro monitorování půdy) (COM(2023) 416 final).
[33] Pracovní dokument útvarů Komise – Pokyny týkající se možností financování EU na podporu zdravé půdy doprovázející návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o monitorování a odolnosti půdy (právní rámec pro monitorování půdy) (SWD(2023) 423 final).
[34] https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/2d1a6e8f-8cda-11ee-8aa6-01aa75ed71a1
[35] Pracovní dokument útvarů Komise – Pokyny k rozvoji veřejných a soukromých režimů plateb za ekosystémové služby lesa (SWD(2023) 285 final).
[36] Pracovní dokument útvarů Komise – Pokyny k zalesňování, opětovnému zalesňování a výsadbě stromů šetrným k biologické rozmanitosti (SWD(2023) 61 final).
[37] Pracovní dokument útvarů Komise – Pokyny k definování, mapování, monitorování a přísné ochraně původních lesů a pralesních porostů v EU (SWD(2023) 62 final).
[38] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (Úř. věst. L 328, 21.12.2018, s. 82).

3.4 Regulační možnosti v oblasti půdy, potravin, energetiky a biohospodářství na cestě ke klimatické neutralitě

Nedávno zveřejněné sdělení o cíli Evropy v oblasti klimatu do roku 2040 a cestě ke klimatické neutralitě uvádí jako doporučený cíl pro rok 2040 snížení čistých emisí skleníkových plynů o 90 % ve srovnání s úrovněmi z roku 1990. Z posouzení dopadů[39] vyplývá, že aby bylo možné tohoto cíle dosáhnout, mělo by pohlcování uhlíku (z atmosféry prostřednictvím pohlcování uhlíku v odvětví půdy a průmyslového pohlcování uhlíku) dosáhnout až 400 Mt ekvivalentu CO_2. Tento doporučený cíl odpovídá doporučení Evropského vědeckého poradního výboru pro změnu klimatu (dále jen „poradní výbor“)[40] a je v souladu s ustanoveními evropského právního rámce pro klima, jejichž účelem je předložit rozpočet skleníkových plynů v souladu se závazky EU podle Pařížské dohody.

Stejně jako všechna ostatní odvětví plní i LULUCF důležitou roli při dosahování klimatických ambicí EU do roku 2040 a zároveň přispívá k potravinové soběstačnosti EU a k udržitelnému oběhovému biohospodářství. Pomocí vhodných politik a opatření by mělo být možné snížit emise jiných látek než CO_2 ze zemědělství[41] a zároveň zvýšit propady uhlíku v odvětví půdy tím, že se posílí schopnost půdy a lesů ukládat více uhlíku. Tato výhodná kombinace by mohla vést k tomu, že odvětví zemědělství, využívání půdy a lesnictví společně dosáhnou klimatické neutrality.

Hospodaření s půdou úzce souvisí s produkcí a zpracováním potravin. Poradní výbor ve své nedávné zprávě[42] konstatuje, že celosystémový přístup umožňuje identifikovat meziodvětvové příležitosti ke zmírňování změny klimatu, mimo jiné ze strany výrobců, spotřebitelů a zprostředkujících subjektů v potravinovém řetězci, a zajišťuje soudržný přístup k tomu, jak nalézt rovnováhu mezi různými environmentálními, hospodářskými a sociálními aspekty. Ve zprávě se rovněž uvádí, že zavedení tržních mechanismů v odvětvích zemědělství a využívání půdy by mohlo představovat účinný nástroj, který by motivoval subjekty v potravinovém hodnotovém řetězci k přechodu na procesy s nižšími emisemi. Umožní rovněž snižování emisí tam, kde je nákladově nejefektivnější, a mohl by přinést značné pobídky pro větší pohlcování uhlíku v odvětví LULUCF. Poradní výbor dále uvádí, že významnou úlohu by mohlo sehrát i lepší sladění SZP s ambicemi EU v oblasti klimatu.

Integrovaný politický přístup v potravinářském odvětví by umožnil správcům půdy přijímat postupy zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, které se vzájemně podporují. Hospodaření s půdou šetrné k biologické rozmanitosti zvýší pohlcování uhlíku, posílí odolnost propadů uhlíku v EU a zlepší úrodnost půdy.

---

[39] Tato analýza vychází ze scénářů, které odrážejí politiky a opatření do března 2023. V roce 2024 předloží členské státy své konečné vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu, které mohou obsahovat další opatření.

[40] Evropský vědecký poradní výbor pro změnu klimatu (2023). DOI: 10.2800/609405.

[41] Pracovní dokument útvarů Komise – Zpráva o posouzení dopadů doprovázející sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zajištění naší budoucnosti – Klimatický cíl pro Evropu na rok 2040 a cesta ke klimatické neutralitě do roku 2050 vybudováním udržitelné, spravedlivé a prosperující společnosti (SWD(2024) 63 final).

[42] Evropský vědecký poradní výbor pro změnu klimatu (2024). DOI: 10.2800/216446.

Udržitelně získávané produkty pro ukládání uhlíku s dlouhou životností, jako například dřevo používané ve stavebnictví, mají potenciál zvýšit pohlcování uhlíku a zároveň přispět k dekarbonizaci dalších odvětví. Díky jejich využívání může udržitelné oběhové biohospodářství nabídnout správcům půdy nové obchodní příležitosti související s přechodem hospodářství EU od fosilního uhlíku na biomasu. Kromě toho se objevují nové přístupy k uhlíkovému zemědělství, které mohou zvýšit pohlcování uhlíku, například ukládání uhlíku v důsledku udržitelných činností v pobřežních mořských ekosystémech (modrý uhlík), což může rovněž přispět ke zmírňování změny klimatu.

3.5 Závěr a další kroky

Přestože odvětví LULUCF nadále představuje jímku uhlíku, přetrvává znepokojivý trend klesajících propadů v tomto odvětví zaznamenaný v uplynulém desetiletí. Vzhledem k tomu, že od vstupu nařízení o LULUCF v platnost před přibližně šesti lety proběhly četné změny politik, zahájí Komise souběžně s touto zprávou hodnocení uvedeného nařízení. Poté, co vstoupí v platnost rámec pro certifikaci pohlcování uhlíku, posoudí se v rámci hodnocení možné přínosy a kompromisy související se začleněním udržitelně získávaných produktů pro ukládání uhlíku s dlouhou životností, které mají čistý pozitivní účinek sekvestrace uhlíku, do oblasti působnosti nařízení o LULUCF[43].

Účelem hodnocení je rovněž posoudit nařízení na základě zásad zlepšování právní úpravy (účinnost, účelnost, relevantnost, soudržnost a přidaná hodnota EU) a prozkoumat možnosti zjednodušení a omezení administrativní zátěže. Umožní tak EU využít dosavadních zkušeností při rozhodování v budoucnu a určit oblasti, v nichž je třeba v rámci budoucí koncepce politik po roce 2030 dosáhnout zlepšení. V konečném důsledku je cílem zajistit, aby byl rámec politiky v odvětví půdy i nadále vhodný pro daný účel a aby byl účinným prostředkem k dosažení klíčového cíle klimatické neutrality udržitelného oběhového biohospodářství.

[43] Viz čl. 17 odst. 3 nařízení o LULUCF.